

25 jaar bevers in de Biesbosch

Dat sommige herintroducties van lokaal uitgeroeide diersoorten succesvol zijn, bewijst het verhaal van de bever. Boswachter Jacques van der Neut ziet er dagelijks de sporen van. Hij werkt sinds 1983 in de Biesbosch en kent het gebied op zijn duimpje. Hij was erbij toen de eerste bevers uit de DDR werden gehaald. Wie kan het succesverhaal van een kwart eeuw bevers beter vertellen?



Jacques van der Neut werkt sinds mei 1977 bij Staatsbosbeheer. Na wat jaren in het Hollandsch Diep, Haringvliet en Krammer-Volkerak, belandde hij in 1983 in de Biesbosch. De wetlands behoren tot zijn favoriete landschappen. Hij houdt een blog bij van zijn belevenissen: www.boswachter.vanderneut.nl.

Dr. A. van Wijngaarden was de eerste die de wens uitsprak om bevers uit te zetten in Nationaal Park De Biesbosch. In de jaren vijftig van de vorige eeuw publiceerde hij erover in het tijdschrift *Natuur en Landschap*. In de jaren daarna werd de roep om de forse knaagdieren in de Biesbosch uit te zetten, geleidelijk sterker. Herintroductie was veelvuldig onderwerp bij de planvorming; de bever kwam immers oorspronkelijk wel in de levensgemeenschap voor.

Overbejaging

Niemand twijfelt eraan dat de bever door overbejaging in ons land is uitgestorven. De vroegere verspreiding van de bever in Nederland is gereconstrueerd aan de hand van archieven, toponiemen en fossiele vondsten. Hij kwam voor in het rivierengebied, de beken en wateren op het Kempisch en Drents Plateau, met uitzondering van de hoogveengebieden en langs de binnenduinderand van Zuid- en Noord-Holland. De bever was vroeger dan ook typisch een dier dat op vele plaatsen beeldbepalend was door het vellen van bomen en het laten verdwijnen van stroken bos langs de kleine rivieren door inundaties. De laatste Nederlandse bever werd in 1825 bij Zalk aan de IJssel geschoten (of doodgeslagen). Ruim 160 jaar later werd die fout weer rechtgezet.

De wens van Van Wijngaarden ging eindelijk in vervulling.

Een kijkje achter de Muur

Voor het leveren van de bevers volgde overleg met de medewerkers van de Dübener Heide, een bosbouwbedrijf in de omgeving van Leipzig, in de voormalige DDR. Voor de tweede uitzetting in 1989 zijn we onderweg naar Oost-Duitsland. Een cameraploeg van de TROS rijdt met ons mee. Zij willen het vangen van de bevers in beeld brengen, maar misschien hebben zij wel meer journalistieke belangstelling voor de massale betogingen tegen Erich Honecker in Leipzig. Bij de Berlijnse Muur naderen we een totaal andere wereld met uitkijktorens en prikkeldraadversperingen. Grauwe

‘Als een bever boven het net zwemt, wordt dit razendsnel dichtgetrokken’

gezichten onder hoge petten verschuilen zich achter luiken en onze paspoorten verdwijnen op een soort lopende band. Intussen controleren grenswachten met spiegels, die gemonteerd zijn op lange stokken, de onderkant van onze auto. Dan krijgen we ons paspoort terug en rijden we verder door een leeg Oost-Duitsland. De wegen zijn grotendeels onverlicht. Het wagenpark bestaat uit Trabanten en Wartburgs. In de dorpen die we doorkruisen hangt de indringende geur van bruinkool.

Bevers vangen

Na een paar uur rijden komen we aan in de Dübener Heide. In de dagen daarna leiden verschillende medewerkers van het Oost Duitse bos-



bouwbedrijf ons rond. We nemen een kijkje bij enorme beverdammen en burchten en 's avonds vergezellen we hen bij vangacties. Op strategische plaatsen langs beken worden netten uitgelegd en dan is het wachten. Als een bever boven het net zwemt, wordt dit razendsnel dichtgetrokken. In het schijnsel van zaklantaarns bekijken we de vangst.

In de omgeving van ons onderkomen ligt een 'Biberlager'; een afgetakte beek die door een reeks betonnen bakken stroomt. Door een luik nemen we een kijkje in het woongedeelte waar de enorme knagers huizen. De waterstand in deze beveropvang kan met schuiven worden geregeld. Aan het eind van de week wordt de 'bestelling' voor de Biesbosch klaargemaakt. Alle bevers worden in stevige, houten kisten gestopt. Voor de zekerheid is de binnenkant ervan voorzien van dun plaatstaal. Dan verdwijnen alle kisten in de gereedstaande vrachtauto van vervoerder Elgersma uit Harderwijk. De tweede zending bevers voor de Biesbosch komt eraan. De uitzetting kort daarop, in gezelschap van prins Bernhard, trekt zo'n driehonderd belangstellenden. Tiental

len journalisten en cameraploegen brengen het bevernieuws breeduit in de huiskamers.

Proefperiode

Van 1988 tot en met 1992 zette Staatsbosbeheer 42 bevers uit in het zoetwatergetijdengebied. Voordat het project startte was er overeengekomen dat de eerste vijf jaar zouden worden aangemerkt als een proefperiode. Bioloog Bart Nolet volgde deze herintroductie op de voet. Hij zenderde een aantal dieren, waardoor de omzwervingen van de knaagdieren met ontvangers in kaart konden worden gebracht. Een van de randvoorwaarden was dat de bevers op den duur een zelfstandige beverpopulatie in het rivierengebied zouden vestigen. Bevervraat moest bovendien het monotone uiterlijk van de weelderige wilgenbossen (in feite de voormalige hakgrienden) doorbreken. De proefperiode bleek te kort om er gefundeerde uitspraken over te kunnen doen, maar er werden geen nieuwe dieren meer uitgezet. Vanaf dat moment moesten de bevers het op eigen kracht doen. Ze kregen een wettelijk beschermde status. De bevers haalden met enige regelmaat het nieuws, zeker als Nolet

Oost-Duitse bevers klaar voor transport. (Foto: J. van der Neut)

Dagelijkse kost voor bevers.
(Foto: J. van der Neut)



uitspraken deed over het tegenvallende reproductiesucces. Hij legde de link met hoge gehalten aan zware metalen in boombast. De pers pikte die berichten gretig op.

Boegbeeld

In de daaropvolgende jaren ontwikkelt de bever zich als het boegbeeld van de Biesbosch. Ondernemers zetten 'beverexpedities' op; elektrisch aangedreven schepen (fluisterboten) varen in de schemering door de Biesbosch. Tijdens het varen is er koffie met beverkoek. Een gids vertelt intussen wetenswaardigheden over de fascinerende zoogdieren. De bezoekerscentra en het Biesbosch Museum verkopen in hun winkels beverspullen: T-shirts, sleutelhangers, stickers, boeken en pluche beesten. De bevers brengen dus centen in het laatje.

Dammen

Zoals verwacht, liggen er in de Biesbosch geen beverdammen. Zulke bouwsels hebben alleen zijn in beek- en rivierdalen, waar door het opwerpen van dammen de waterstand wordt opgestuwd en de bevers dus hun eigen woon- en leefgebieden creëren. Het bouwen van dammen in de

Biesbosch heeft geen zin: het water komt immers 'overal' vandaan.

Lusten, maar ook lasten

Voordat de forse knaagdieren in de Biesbosch werden uitgezet, was er volop aandacht voor de gevolgen van eventuele vraatschade en graafactiviteiten. Het aantal schadegevallen in de Biesbosch tijdens de afgelopen 25 jaar is echter verwaarloosbaar. In enkele gevallen draaide het om vraat aan suikerbieten. Een door de Alblasserwaard zwervende bever knaagde bij een boomkweker een paar fruitbomen om en in de Biesbosch knabbelden bevers aan een houten hek. In totaal werd er in 25 jaar zo'n 700 euro aan beverschade in de Biesbosch uitgekeerd.

Beversleuven

De laatste jaren is er door beveractiviteiten sprake van het doorgraven van kaden. In feite gaat het om door de getijdenwerking (in combinatie met hoge rivierafvoeren), steeds verder uitgesuurde beverwissels. In de kade van de Sterlinggriend, een hakgriend aan het Wantij in Dordrecht, zijn daar diverse voorbeelden van te vinden. Om de rondwandeling over deze kade te handhaven, plaatste Staatsbosbeheer vlonders over de ontstane 'beversleuven'. De handelaar die er zijn griendhout moet hakken, heeft voorgesteld om openingen in de omringende kade te maken om zo het gehakte hout met platte bakken 'uit te vletten'. Voor de Biesbosch in feite geen

'Het aantal schadegevallen in de Biesbosch tijdens de afgelopen 25 jaar is verwaarloosbaar'

nieuws, want vroeger was dat dé manier om gehakt hout uit het natte getijdenlandschap te krijgen.

Lastpakken

Tot dusver concentreren de schademeldingen zich in het bovenstroomse rivierengebied (Limburg, Gelderse Poort e.o.). In november 2012 zorgde een persbericht van de Zoogdierverseniging voor nogal wat opschudding. De pers dook er bovenop en bestempelde de bevers als lastpakken. Bovendien zouden de aantallen via 'bevermanagement' moeten worden gecontroleerd. Als we terugkijken naar de opmars van de bever, dan is er in de toekomst wellicht meer overlast te verwachten. Doorgaans gaat het daar om dammenbouw waardoor er inundaties optreden in landbouwpercelen. Daarnaast komen er meldingen van het graven van tunnels in dijken in de Gelderse Poort.

Waterstanden

Dergelijk gedrag is tot op heden in de Biesbosch (nog) niet vastgesteld. Hoe groot is de kans überhaupt dat bevers zoiets gaan doen in het vermaarde zoetwatergetijdengebied? Zowel aan de Hollandse als aan de Brabantse kant liggen diverse hoge (en droge) loswallen en voormalige keet- en rietheuvels. In diverse natuurontwikkelingsprojecten liggen bovendien restanten van polderkaden en -dijken. Sommige van de waterkeringen hebben een hoogte van rond de 3,50 meter + N.A.P. Ruim voldoende om bij

Bevers bespieden

Na Volg de vos en Volg de oehoe ging eerder dit jaar ook Volg de bever de lucht in. Een van de hoogtepunten voor de 'bezoekers' van de beverburcht was de geboorte van een jong op 28 mei 2013. Op www.volgdebever.nl kan iedereen het reilen en zeilen van een beverfamilie in haar burcht in de Hollandse Biesbosch bekijken.

periodieke hoge waterstanden 'de voeten' van bevers (en andere zoogdieren zoals reeën) droog te houden.

Missie geslaagd

In 2012 werden er ruim honderd burchten in de Biesbosch in kaart gebracht. Aangezien er op diverse locaties bevers zijn uitgezet, heeft het knaagdier zich intussen in grote delen van het Nederlandse rivierengebied gevestigd en is de opzet van deze herintroductie meer dan geslaagd. Door de vele projecten (Ruimte voor de Rivier, natuurontwikkeling) in het rivierengebied zijn de vestigingsmogelijkheden voor bevers aanmerkelijk verbeterd. Door de nieuwe inrichtingswerkzaamheden zijn er immers geschikte, natte woongebieden voor bevers (en andere dieren) ontstaan. De totale beverpopulatie in ons land bestaat thans uit minimaal zeshonderd dieren. De kans om het imposante dier in het wild tegen te komen, is er dus zeker. Zijn sporen: vraat aan bomen en struiken, glijbanen en imposante burchten zijn in ieder geval niet te missen.



*Bevers zijn dagelijks veel tijd zoet met het verzorgen van hun vacht.
(Foto: J. van der Neut)*